

A magyar könyvtárügy újabb jelentős eredménye van kialakulóban: formálódik a könyvtárosképzés új rendszere. Az alábbiakban közöljük az előkészítő munkálatok eddigi eredményeit összefoglaló három tanulmányt.

Szakmai koncepció a könyvtárosképzés rendszerének továbbfejlesztésére

FUTALA Tibor

I.

Aligha van könyvtárügyünknek még egy olyan területe, amelynek alakulását – sikereit és kudarcait: – teljesebben és rendszeresebben tükröztetné a szakirodalom, mint a könyvtárosképzését. (1) Ennek két oka van. Az egyik az, hogy – lévén szakmánk ismeretanyaga az állandó forrongás, az igen gyors fejlődés állapotában – az elmúlt két évtized folyamán gyakran kellett módosítanunk a képzés programjait és tanterveit. A másik: újra és újra meg kellett védeni a könyvtárosképzés már kivívott pozícióit a közoktatás rendszerén belül, illetve ismételten kísérletet kellett tenni a közoktatásból kirekedt részeinek e „sáncok” mögé történő bevitelére.

Hogy képzési törekvéseink korántsem valósulhattak meg maradéktalanul, arra a III. Országos Könyvtárügyi Konferencia nagyon nyomatékosan hívta fel a figyelmet, sőt: a képzés ügyének korszerű rendezését „a továbbhaladás legfontosabb tényezőjé”-nek jelölte meg. (2)

A Konferenciát követően mind a Művelődésügyi Minisztérium, mind az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elhatározta e bonyolult probléma tüzetes feltérképeztetését és gyökeres – tíz-tizenöt évre szóló – megoldásának kidolgoztatását. A munkára mindkét főhatóság szakértőkből álló kollektívát – bizottságot – kért fel. (3)

A Művelődésügyi Minisztérium által felkért bizottság a könyvtárügy egészének képzési szükségleteit tárta fel, az OMFB-munkacsoport a

szakmai tájékoztatási szakemberek képzésének és továbbképzésének fejlesztéséről készített jelentést. A két kollektiva 1972 októberében – szinte egybeeső időpontban – kezdte meg munkája záródokumentumának (4) különböző szakmai és hivatali fórumokon történő megvitatását, tehát azt a folyamatot, amelynek során a szakmai kiválmak fokozatosan hivatalos – főhatósági – állásfoglalásokká érnek. Noha ez az érlelődés még nem fejeződött be, az eddig történekből (5) annyi máris leszűrhető, hogy mindkét szakértői csoport szinvalonalasan, a szükségleteknek megfelelő fejlődési irányokba mutatóan oldotta meg feladatát, s olyan szakmai kiválmomrendszert alakított ki, amelynek megvalósítása – itt és most – egyáltalán nem tartozik az irreális álmok közé.

A két záródokumentum közös területe a szakkönyvtárosképzés. Különösen örvendetes, hogy e tekintetben lényegében azonos állásponatot tükröznek. S ez nem is annyira annak köszönhető, hogy egy-két szakember mindkét kollektiva munkájában részt vett, hisz ezt a mérsékelt személyi megegyezést bőven ellensúlyozta a meg nem egyezés, hanem inkább annak, hogy a képzéssel kapcsolatos problémákat illetően nagyfoku szakmai nézetazonosság alakult ki. Ez a szakemberek iránti szükségletek alapos tanulmányozására, a magyar közoktatás által kínált lehetőségek ismeretére és a külföldi képzési törekvések tudatos figyelésére vezethető vissza. Így bátran feltételezhető, hogy a két szakmai dokumentum a hivatalos elfogadás és a megvalósulás folyamatában támogatni fogja egymást.

Közleményünk a Művelődésügyi Minisztérium mellett létrehozott szakértő bizottság munkaanyagaira és zárójelentésére támaszkodva tájékoztatja a szakmai közvéleményt a könyvtárosképzés jelenlegi helyzetéről és arról a javaslatrendszeréről, amely alkalmasnak látszik a szakma képzési szükségleteinek kielégítésére.

II.

A könyvtári szolgálat ellátása hazánkban egyre több munkaerőt vesz igénybe, és gyors a könyvtári dolgozók számának növekedési üteme is:

	Főfoglalkozásu	Részfoglalkozásu	Tiszteletdíjas (mb. könyvtár- kezelő)
1957	2700	900	11 800
1970	5700	2200	9 200

A fenti adatsor mögött még a következő tények húzódnak meg:

- a könyvtári ellátással szemben növekvő elvárások következtében 1957 és 1970 között igen sok kiskönyvtárban került sor függetlenítésre; ez a tendencia – gondoljunk csak a meglévő könyvtárfejlesztési irányelvekre – az elkövetkező években erősödni fog és tudatossá válik;
- a függetlenítés jórészt a részfoglalkozású stádiumon keresztül realizálódott, és fog is realizálódni;
- fogy a tiszteletdíjas-megbizott könyvtárkezelő kategória, de a becslések szerint az elkövetkező másfél évtized végére sem csökken 8000 fő alá.

Mindebből a képzési és az azt szükségképpen követő alkalmazási reform számára a következők vonhatók le:

- a részfoglalkozású könyvtárosokra a jövőben ugyanazokat a képesítési előírásokat kell kiterjeszteni, mint a főfoglalkozásúakra, s így a képzési kapacitásokat e tényre való tekintettel kell megszabni;
- a tiszteletdíjasok elemi felkészítése továbbra is a hálózati központok feladata marad, de lényeges könnyítést jelentene, ha ezt a feladatot – fakultatív oktatással – egyes felsőfokú tanintézetek, főként a tanárképző főiskolák részben átvállalnák.

III.

Az 1970 végén alkalmazásban álló 5700 főfoglalkozású dolgozóból 4400, a 2200 részfoglalkozásúból pedig 1800 látott el könyvtárosi munkakört. A könyvtárak munkaerőszükséglete tehát nagyobb, mint a könyvtárosok iránti szükséglete, s várható, hogy a jövőben – a gazdaságosabb, a feladatok színvonalával összhangban álló személyzeti szerkezetre való törekvés következtében – a nem könyvtáros könyvtári dolgozók aránya tovább fog növekedni.

Különösen így lesz ez az igen differenciált munkamegosztású könyvtárakban, amelyekben – 113 legnagyobb könyvtárunk adatai alapján (6) – a dolgozói létszám 37–38%-a már ma sem könyvtáros.

E munkakörök ellátásához vagy nem kell szakképzettség (7), vagy másutt szerezhető meg. (8) Ezenkívül – alkalmazási előírások megváltoztatásával – a nagyobb intézményekben számos olyan könyvtárosi munkakörnek is polgárjogot kell nyernie, amelynek ismeretanyagát egy elképzelt könyvtárosi szakközépiskolában lehet elsajátítani. (9) (A bizottság a továbbiakban nem foglalkozott az e kategória

iránti számszerű igények kiszámításával, és az igények nagyfokú területi szóródása miatt nem foglalt állást a könyvtárosi szakközépiskola létesítésének ügyében sem. A szakközépiskolai ismeretszint elsajátítása tanfolyami rendszerben is elképzelhető. Kombinált – részben szakközépiskolai, részben tanfolyami – megoldásra ugyan csak lehetőség van.)

IV.

A részfoglalkozásuk és a tiszteletdíjasok egybemosásán túl a jelenlegi szakképesítési-alkalmazási előírások (10) neuralgikus pontja a középfokú szakképesítés, illetve rajta keresztül a középfokunak nevezett szakképzés (az iskolarendszeren kívül rekedt, csak esti-levelező formákban működő önköltséges könyvtárosképző szaktanfolyamok, illetve a népművelő-könyvtárosképzés a tanítóképzőkben).

Az e képzéssel kapcsolatos kifogások – sajátos módon – a legnagyobb (differenciált munkamegosztású) és a legkisebb (egyszemélyes) könyvtárak körülményei között írhatók le a legplasztikusabban.

A nagykönyvtárakban, lévén a középfokú képesítés a könyvtárosi munkakörök betöltésének második és egyben utolsó előfeltétele, a középfokú szakképzettséget szerzettek nagyon heterogén munkaköröket töltenek be, kezdve az „üzemmérnöki” jellegű feladatkörökön, befejezve a teljesen rutinjellegűeken. Ez már önmagában is személyzetpolitikai nehézségeket okoz, hiszen az egyéni tehetség megengedte mértéken felül kell differenciálni az azonos képzettségű munkatársak között. A lényeg azonban az, hogy az „üzemmérnöki szintű” posztokra (s ilyeneknek tekinthető a nagykönyvtári érdemi munkakörök tulnyomó része) feljutottaknak a képzés túl keveset, a rutinfeladatokat végzők számára pedig túl sokat adott.

A középfokunak nevezett képzés egyszakos (a tanítóképző intézetekben pedig két közvetítő szakmára – népművelésre és könyvtárosságra – készít elő) s így szükségképpen nem, vagy csak a szükségletek alatt maradó formában nyújthatja az érdemi könyvtárosi munkakörök három ismereti összetevőjét, um.

- az ellátandó szakterületekre vonatkozó ismereteket,
- az idegen nyelvek tudását,
- a könyvtárosi-informatikai képzettséget.

Amit a középfokú képzés adni tudott, az a könyvtárosi-informatikai képzettség, amelyhez viszonylag gyenge nyelvi fölkészülés társult. A „karriert” csinálóknak ezért kevés, a „lemaradóknak” pedig sok a mai középfokú képzés.

Az egyszemélyes szakkönyvtáraknál a képesítési utasítás lényegében „középfoku” szakképzettséget támaszt követelményként a könyvtárossal szemben. E vonatkozásban a szakképzés mindenképpen keveset nyújt, mert lényegében hiányzik az ellátandó területnek megfelelő ismereti összetevője, s a gyenge idegen nyelvismeret még nehezebb helyzetek elé állítja az ilyen végzettségű munkatársakat, mint a nagykönyvtárakban, ahol sok tekintetben kiegészít a „kollektív bölcsesség”. A nem könyvtári bérrendszerbe sorolt kiskönyvtári dolgozóknál ezen felül bérezési problémák is előfordulnak: a népművelő-könyvtárszakos oklevél az üzemmérnöki oklevelek értéke alatt van, a középfoku szaktanfolyamon szerzett bizonyítvány, minthogy a képzés kívül rekedt az iskolarendszeren, felsőfoku iskolai végzettséget sem ad.

A középfokunak titulált oklevelek a közművelődési könyvtárosok esetében is hátrányosak: a könyvtáros végzettségi színvonala a könyvtár presztizsét jóval az általános iskoláé alatt határozza meg, s így a könyvtári szolgálat rangemelkedésének ellenében hat. Ezenkívül itt is kívánatos, hogy a könyvtáros az általa közvetített sokféle ismeretágból legalább egyet ismerjen annak érdekében, hogy – a „transzfer” elv (11) érvényesülése folytán – más ismeretágak közvetítésében is értőbben tudjon eljárni.

Mindebből az a következtetés vonható le, hogy a jelenlegi középfoku képzést – természetesen feltételezve egy „szakközépiszkolai szintű” képzés megindítását – kétszakos tanárképző főiskolai képzéssé kell fejleszteni. Az itt kiképzetteknek kellene betölteniük a nagykönyvtári érdemi munkakörök java részét, a közepes könyvtári szervezetekben a kulcspozíciókat. A kis, lényegében egyszemélyes könyvtárakban pedig ez a végzettség jelentené általában (a középiszkolai könyvtárak kivételével, ahol a könyvtáros képzettségi szintjének feltétlenül meg kell egyeznie az oktatók képzettségi szintjével) az alkalmazás alapkövetelményét. Az egyetemi könyvtárosképzés által lefedezendő munkaköröket a zömöt képező tanárképző főiskolai munkakörökhöz képest kell – és lehet – megszabni. Ezek – keretszerűen – a következők: kutatás, a nagy rendszereket (hálózatokat) irányító módszertani munka, oktatói tevékenység, szűken specializált gyűjtemények kulcsmunkakörei, szaktájékoztató (vertikális szervezésben), magas szintű bibliográfiai és tájékoztatói szolgáltatások, középiszkolai könyvtárosok. Az egyetemi végzettséget feltételező munkakörök jellemzője, hogy – a középiszkolai könyvtárak kivételével – tulnyomórészt nagykönyvtári szervezetekben van szükség rájuk. A közepes és a kiskönyvtárakban a bennük végzett szaktájékoztató

tevékenység színvonala teheti szükségessé egyetemet végzett könyvtárosok alkalmazását.

V.

Szó volt már arról, hogy az érdemi munka végzéséhez optimálisan háromféle ismeret – az ellátandó szakterület (közművelődési könyvtárak esetében: a „transzfer-elv” érvényesülését lehetővé tevő valamely szakterület) ismerete, idegen nyelvek tudása, korszerű könyvtárosi-informatikai felkészültség – szükséges. E háromféle összetevő a legmagasabb szinten (már csak a könyvtári munka társadalmi presztízse és fizetettsége, de a könyvtári gyűjtőkörök tágassága miatt is) egyetlen személyben legfeljebb ritka kivételként fordulhat elő. A nagy intézményekben ez mindenképpen a kollektívával szemben támasztandó követelmény, a kis – főként egyszemélyes – intézményekben pedig viszonylagosan támasztható.

E kényszerű sokféleségből következik, hogy a könyvtárosszükséglet a jövőben sem lehet kizárólag direkt képzéssel (nappali képzéssel) kielégíteni. Annál kevésbé, mert a tudományos és szakkönyvtárügyben dolgozó főfoglalkozású könyvtárosoknak 38, a tanácsi közművelődési hálózatban dolgozóknak 37, a részfoglalkozású könyvtárosoknak pedig több mint 80%-a szakképzetlen, s ezért más szakmánál nehezebb utóképzési terheket hordozunk magunkon.

Ez azonban semmiképpen nem jelentheti azt, hogy ne lehetne és ne kellene növelni, változatosabbá tenni a direkt képzésű kínálatot.

VI.

Uj felsőfoku – egyetemi és tanárképző főiskolai – könyvtárosképző rendszerünk intézményeinek kijelölése szempontjából meghatározó jelentőségű a kiképzendő káderek mennyiségének, különböző szempontu belső osztódásának a meghatározása.

Az iskolai, a szakszervezeti és a tanácsi könyvtárügy fejlesztésére ujonnan megjelent irányelvek (12) alapján, illetve a tudományos és szakkönyvtárak számát, dolgozók létszámának növekedési ütemét és a függetlenítési trendeket figyelembe véve (13) a 80-as évek közepéig az alábbi szakemberszükséglet igazolható (beleértve az összes igény kb. egynegyedét kitevő természetes foglalkozás pótlását is):

	Egyetem		Főiskola	
	Össze- sen	(Ebből utókép- zés)	Össze- sen	(Ebből utókép- zés)
iskolai könyvtárak	500	(350)	900	(400)
tanácsai könyvtárak	200	(50)	1100	(400)
- gyermek-ifj. szolg.	100	(50)	300	(100)
szakszervezeti kvtárak	50	(-)	600	(300)
- ifjúsági szolgálat	-	(-)	50	(-)
tud. és szakkönyvtárak	400	(300)	1400	(800)
	1250	(750)	4350	(2000)

Kivánatos továbbá - 400-500 fő erejéig - gondolni a fegyveres testületek, a szakigazgatás, a szakfelügyelet, a szakoktatás fent nem számított igényeire is. Mindez együttvéve azt jelenti, hogy hozzávetőlegesen 6000 fő kiképzésével kell számolni, amiből kb. 3000-et kellene nappali tagozatokon kiképezni.

A bemutatott létszám az első pillanatra valószínűleg igen nagynek tűnik. Realitását azonban nemcsak az támasztja alá, hogy a napjainkig számított másfél évtizedben is kb. 4000 könyvtárost képeztünk ki, s ez a létszám egy, a jövőben remélnél mérsékeltbb fejlődés ellenére sem volt elégséges. Az előttünk álló másfél évtized 6000 és a mögöttünk álló másfél évtized 4000 könyvtárosának kiképzése között a fő különbség az, hogy a jövőben a nappali tagozatokon és az utólagos formákban kiképzettek arányának megközelítően 1:1-nek kell lennie, míg a múltban ez az arány 3:1 volt az utólagosan kiképzettek javára.

VII.

A honvédség, a szakigazgatás-szakfelügyelet, a szakoktatás igényeit is figyelembe véve egyetemi szinten kb. 600 könyvtárost kellene nappali tagozaton kiképezni. Ebből kb. 250 tekinthető olyan könyvtárosnak, akinek fő feladata a gyermekek és az ifjúság ellátása lesz, 350 pedig olyanak, aki nagykönyvtári szervezetekben fog majd dolgozni. Az első csoport képzésének sajátosan pedagógiai-közművelődési irányultságúnak kell lennie, a második csoport képzésének pedig saját-

tosan szakkönyvtári irányultságúnak. Az első csoporthoz kb. 400, a másodikhoz pedig ugyancsak kb. 400 főnyi utóképzési szükséglet rendelhető hozzá.

E mennyiségek azt sugallják, hogy az Eötvös L. Tudományegyetemen kívül célszerű lenne még egy további egyetemi bázist létrehozni, mert így jobban birhatjuk az „irapot”. (NB: az ELTE könyvtárszakán 1950 és 1970 között – valamennyi formát egybeszámitva – mindössze 936-an végeztek!)

A második egyetemi bázisul a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem kínálkozik. Mellette szólnak a következők: a városban a könyvtárosképzésnek hagyományai vannak (a Megyei Könyvtár tan-könyvtárként működött, ma népművelő-könyvtárosképzés székhelye), a város rendelkezik a megfelelő könyvtári gyakorióhelyekkel, könyvtártudományi kutatóműhelyekkel, nem utolsó sorban pedig egyetemi népművelőképzéssel.

Ha megszületik a második egyetemi bázis, az ELTÉ-n folytatandó képzés szakkönyvtári irányultsága megköveteli a fordulatot a második szak választásában: a természettudományi és az idegen nyelvi második szakoknak legalább olyan arányban kell a jövőben szerepelniük, mint amilyen arányban eddig a hagyományos magyar-könyvtári és történelem-könyvtári szakpárosítás előfordult. (14) Enélkül nincs továbblépés. Nehezebb a szakpárosítási fordulat az adósságokat törlesztő levelező képzés esetében. Itt legalábbis idegen nyelveket kellene második szakként meghirdetni.

A KLTÉ-n meghonosítandó könyvtárosképzés pedagógiai-közművelődési irányultságából következően a második szak jellege nem annyira sorsdöntő. Általában elmondható, hogy második szaknak itt bármiféle középiskolai tanárszak alkalmas. Ez azonban ne jelentse semmi képpen se a szakválasztás leszűkülését a magyar vagy a történelem szakra.

VIII.

Míg az egyetemi könyvtárosképzésben az irányultság és a jövődó munkahely típusa nagyjából egybeesik (szakkönyvtári irányultság – nagykönyvtár, pedagógiai-közművelődési irányultság – kiskönyvtár), addig a tanárképző főiskolákon kiképzendő kontingenseknél bonyolultabb a helyzet.

Vonatkozásukban az alapadatok következő csoportosításával lépünk egyet a megoldás felé:

- pedagógiai-közművelődési irányultságú képzés: 1900 fő nappali és 1200 fő utóképzés, ebből jelentősebb munkamegosztású könyvtárakba 300 fő nappali és kb. 200 fő utóképző formákban kiképzett;
- szakkönyvtári irányultságú képzés: 700 fő nappali és 800 fő utóképzés, ebből jelentősebb munkamegosztású könyvtárakba 40-40%.

Az első csoporton belül az iskolai, a gyermekkönyvtárosi és a közművelődési könyvtárosi szükségletek mindenekelőtt szeminarizálással, fakultatívan kötelező tárgyak hallgatásával vehetők figyelembe, a nagykönyvtári szükségletek kielégítésére pedig a gyakorlati tárgyaknál, illetve a könyvtári gyakorlatoknál kell gondolni. A szakpárosítás kérdésében ugyanazt az álláspontot kell érvényesíteni, mint a KLTÉ-n meghonosítandó képzésnél.

A szakkönyvtári irányultságú képzés főiskolai szinten is rendkívül érzékeny a szakpárosításra, tehát ugyanaz érvényes rá, mint amit az ELTÉ-n kialakítandó képzéssel kapcsolatban már elmondtunk.

A pedagógiai-közművelődési irányultságú képzésre két bázis – a szombathelyi és a debreceni (nyiregyházi) – lényegében adva van, és csak a képzés rangemelésének megfelelően fejlesztendő. A kiképezendők nagyságrendje azonban olyan nagy, hogy célszerű lesz további bázisokat is létesíteni. Az igények területi szóródásával számolva, a szegedi és a pécsi tanárképző főiskola látszik alkalmasnak a pedagógiai-közművelődési irányultságú képzés megindítására. Ezek kijelölése mellett szól az is, hogy a főiskolákon nemzetiségi nyelveket is oktatnak, s ezáltal ki tudjuk elégíteni a nemzetiségi nyelveket tudó könyvtárosok iránti igényeinket.

A szakkönyvtári igények kielégítését a Budapesten létesítendő tanárképző főiskolán kellene megszervezni, amelynek a könyvtárosképzésben ez lenne a „főprofilja”.

IX.

Mind az egyetemi, mind a pedagógiai főiskolai könyvtárosképzésben a nem könyvtárszakot végzettek számára egyszakos tanulmányok vállalásával lehetővé kell tenni a könyvtárosi szakképesítés megszerzését. Erre az ELTÉ-n és a KLTÉ-n – a jelenlegi egy- és hároméves studium helyett – egységesen kétéves időkeretet kellene megszabni.

Ezen belül teljes körű szakképesítés adható. Természetesen a képzés irányultságát rugalmasan aszerint kell majd alakítani, hogy milyen a jelentkezők előképzettsége. (A rokon előképzettség kívánatos voltát már a kiírásnál kell érvényesíteni.)

A tanárképző főiskolai könyvtárosképzésben ugyancsak megfelelő időkeretű studiumot kell biztosítani e célra.

Korszerű lenne, ha a más szakon végzettek könyvtárosi szakképzett-ségüket egyéni tanterveken alapuló szakvizsga letételével is megszereshetnék.

Az ELTÉ-n jelenleg a tanítóképzőben végzett népnevelő-könyvtárosok számára kétéves, un. továbbtanuló tagozat működik. Ez egyéni-
leg nagyon kedvező lehetőség, de nem felel meg a könyvtárosképz-
zetség három összetevővel jellemzett modelljének. A szakma ér-
deke azt kívánja, hogy a tanítóképzőt végzett népművelő-könyvtáros-
ok (és a szaktanfolyamot végzettek is!) továbbtanulását, ill. főis-
kolai diplomához való juttatását valamely más főiskolai tanári szak
elvégeztetésével oldjuk meg. (Amennyiben az un. továbbtanuló tago-
zat egy ideig mégis megmaradna, azt – felvételi vizsgával egybeköt-
ve – természetesen a szaktanfolyamot végzettek előtt is meg kellene
nyitni.)

X.

A jelenlegi képzési bázisok megerősítésének, az újak létesítésének
egyik legnagyobb problémája az oktatói káderhiány. Magából a szak-
mából ma nehezen lehetne olyan 50–60 fős névsort összeállítani,
amelyből az érvényben levő alkalmazási követelmények alapján ki-
lehetne válogatni azt a 20–25 teljesen „kész” személyt, akivel a kör-
vonalazott szakképzési rendszer kiépíthető lenne. E nehézség áthi-
dalása érdekében a következő intézkedések kívánatosak:

- a könyvtárügy irányítása a szakmán belül kiválogatja az ok-
tatásra alkalmas és alkalmassá válható személyeket,
- kér más tudományágaktól olyan személyekre vonatkozó ja-
vaslatokat, akik érdeklődést mutatnak szaktudományuk in-
formatikai sarkításu művelésére és oktatására,
- vállalja, hogy az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének
szervezésében az előző két pont alapján kiszemelt szemé-
lyeket speciális továbbképzéseken, kutatási megbízatásokkal
készíti elő oktatói hivatásukra, illetve mélyíti el őket az eh-
hez szükséges ismeretekben,

- vállalja, hogy a kiszemelt vagy az időközben alkalmazott oktatókat külföldi tanulmányutakra, szemináriumokra és továbbképzésekre küldi ki,
- ösztönzi az egyetemi doktorátusok letételét (eddig könyvtárosságból mindössze 17-en doktoráltak!), és javaslatot tesz az informatikai aspirantúra bevezetésére,
- törekszik arra, hogy a kutatások – nem utoisó sorban a tanzékeken folyó kutatások – segítsék az oktatás színvonalának emelkedését.

XI.

A képzés tartalmi korszerűsítéséről ez a közlemény azért nem szól bővebben, mivel a Könyvtári Figyelő e számában jelenik meg Szepesváry Tamásnak és Vajda Eriknek az a tanulmánya, amelyet a Művelődésügyi Minisztérium által felkért bizottság tartalmi javaslatainak alapjául elfogadott, bár azon, minthogy feladata a könyvtárosképzés egészének reformja volt, lényeges változtatásokat eszközölt. E változtatások legfontosabb pontjai a következők:

- a kommunikációtörténetbe beolvadt a Szepesvárynál és Vajdánál külön szereplő írás-, könyv- és nyomdászattörténet,
- a művelődéstörténeti tantárgy művelődéspolitikai, a tudománytörténeti pedig tudománypolitikai kitekintéssel zárul,
- az informatika a pedagógiai-közművelődési irányultású könyvtárosképzésben a művelődéelmélet felé tolódik el,
- az egyes tantárgyak megfogalmazásában – a pedagógiai-közművelődési irányultásra vonatkozóan – megfelelő arányeltolódások érvényesülnek,
- a második idegen nyelv (bár némileg alacsonyabb fokon) kötelezővé válik a tanárképző főiskolákon is,
- a kiegészítő tantárgycsoporton belül nagyobb hangsúlyt, teret kapnak a fakultatívan kötelező speciális tárgyak, ami ugyancsak a pedagógiai-közművelődési irányultság igényeinek érvényesítésére vezethető vissza.

Az irányultságok mértéke semmiképpen sem teheti a szakképzést az állásvállalások lehatárolására nézve is speciálissá. Annál is kevésbé, mivel a fakultatívan kötelező tárgyak valójában ugyanabba a témakörbe tartozó ismereteknek egy-egy tartományát jelentik, s az egész ismeretkörre is kitekintést adnak. Ugyanez vonatkozik a szeminarizálás és a gyakorlatok szervezetére is.

XII.

A felvételi vizsgák jelenlegi rendszere nincs tekintettel a pályaal-
masságra: a hajlamokat-készségeket figyelembe sem veszi, a tudás
tekintetében pedig kizárólag történeti-irodalomtörténeti irányban tá-
jékozódik. Ezért a jövőben szükséges lenne a pályázókkal lélektani-
logikai feladatokat is megoldatni, s tényleges tudásukat illetően más-
felé is vizsgálódni (idegen nyelvek tudása, a szakkönyvtári irányult-
ságu képzésben pedig matematika is). (15)

XIII.

A továbbképzés egyik ága a könyvtárügyben is a szakmán belüli sza-
kosodás felé mutat. Ezt a feladatot kiteljesedett formában a képző
intézményeknek kell majd megoldaniuk. Ám ennek előfeltétele, hogy
maguk is kiépüljenek. Amíg ez nem történik meg, ezt a fajta tovább-
képzést nem lehet rendszerré tenni. Ez azonban nem jelenti azt,
hogy a képző intézmények és a Könyvtártudományi és Módszertani
Központ esetenként, a legsürgetőbb szükségleteket figyelembe véve,
ne szervezzenek ilyen alkalmakat, s ezek elvégzéséről ne adjanak
ki olyan bizonyítványokat, amelyeknek a pályán való továbbhaladás
szempontjából ne lenne meg az értékük. Mindenesetre kívánatos, hogy
ezek a szakosító vállalkozások illeszkedjenek be egy majdani tovább-
képző rendszerbe; ez külön is aláhuzza egy részletes továbbképzési
koncepció minél előbbi kidolgozásának szükségességét.

XIV.

A szakképesítési és alkalmazási rendszer itt előadott módosítása kö-
vetkeztében igen érzékennyé válik a bérezés rendszere. Ennek egy-
részt biztosítania kell a korábbi szakképesítési rendszerben végzet-
tek (különösen a szaktanfolyamisták), illetve az új rendszer szerinti
képesítések megszerzésére vállalkozni nem kívánók vagy nem tudók
méltányos dotálását és előrehaladását, másrészt elő kell segítenie
az új rendszer megvalósulását.

J E G Y Z E T E K

1. Újabb keletű, nagyrészt a régi szakirodalmat is bemutató össze-
foglalások:

Könyvtártudományi tanulmányok, 1969. Ennek jó kétharmada fog-
lalkozik a képzés problematikájával.

Könyvtárosok és dokumentálók képzése és továbbképzése. Összeáll. KOVÁCS Máté, BABICZKY Béla stb. = III. Országos Könyvtárügyi Konferencia. Szekcióülések referátumai. 1970. 115-143. p.

SZEPESINÉ Benda Mária: A könyvtárosképzés tükröződése a hazai szakirodalomban. Kézirat, 1972. 37 p. (Az összeállítás az MM által felkért bizottság munkájának elősegítése érdekében készült.)

2. III. Országos Könyvtárügyi Konferencia. Tézisek. 1970. 21-23. p. Ajánlások. 1971. 3. p.

3. Az OMFB-munkacsoport tagjai: Papp István, Dobay Aladár, Szepesváry Tamás, Flandorffer Tamásné, Héberger Károly, Szentmihályi János, Vadász Ferencné, Vecsey Ágoston.

Az MM által felkért bizottság: Soós Gyula (elnök), Futala Tibor (titkár), Arató Attila, Bognár Tas, Csüry István, Gál Andorné, Molnár Irma, Pál Endre, Szabó Józsefné, Szabó Sándor, Szathmáry István, Szepesi Zoltánné, Szepesváry Tamás, Vajda Erik, Walleshausen Gyula. Felkért konzultánsok: Duzs János, Kovács Máté, Mátrai László, Papp István, Rózsa György.

4. A könyvtárosképzés felülvizsgálatára felkért bizottság zárójelentése. Bp. [1972, KMK-OSZK soksz.] 46 p. - A szakmai tájékoztatási szakemberek képzése és továbbképzése. Tanulmány. Bp. 1972. OMFB, OMKDK soksz. 100 p.

5. Az OMFB-tanulmányt 1972. október 6-án a főhatóságok képviselőiből, fenntartókból és szakemberekből álló értekezlet vitatta meg, illetve fogadta el azzal az ajánlással, hogy kívánatos OMFB-konceptióvá történő fejlesztése. Az MM-bizottság zárójelentését az MM közművelődési revíziós területének fősztályvezetői értekezlete vitatta meg 1972. október 12-én. Az értekezlet határozatokat hozott a zárójelentés továbbvitelére vonatkozóan.

6. Ide soroltuk az 1970. évi tudományos és szakkönyvtári statisztika un. A típusu adatszolgáltatásra kötelezett könyvtárait, valamint az A típusu közművelődési könyvtárat.

7. Pl. takarítók, szállítómunkások.

8. Pl. különféle tudományágak kutatói, gazdasági munkatársak, gépkocsivezetők, fényképészek, könyvkötők, technikusok stb.

9. Ilyen munkakörök pl.: az állománygyarapítás adminisztrációja, rutin-cimleírás, a katalógusfejlesztés rutinmunkái, az olvasószolgálati adminisztráció, a szabadpolc gondozásának rutinmunkái, szalaglyukasztás stb.
10. A 148/1962. és a 106/1964. MM sz. utasítás.
11. Érvényesülését SZALAY László fejtette ki. Lásd a Társadalmi Szemle 1972. évi 5. számában vele készített interjút.
12. Irányelvek a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának javítására; Alapelvek és követelmények a szakszervezeti könyvtárak távlati tervezéséhez; Szakmai irányelvek a tanácsi közművelődési könyvtárak távlati fejlesztéséhez.
13. Itt a számítások alapjául CHOLNOKY Győző – SÁRDY Péter: Statisztikai előrejelzések a könyvtárak távlati káderezéséről c. tanulmánya szolgált. (Bp. 1972. Kézirat. 26 p. – A tanulmány az MM-bizottság munkájának elősegítésére készült.)
14. Az eddig kiképzettek szakpárosításának adatait közli KOVÁCS Máté, Könyvtártudományi tanulmányok, 1969. 86. p.
15. KATSÁNYI Sándor – NAGY Atilla „Pályaképek a közművelődési könyvtárakban” című – az MM-bizottság munkájának támogatására készült – tanulmánya (Bp. 1972. kézirat, 20 p.) mutat rá a kérdés bonyolultságára, amely abból következik, hogy a pályaképeket nemcsak a könyvtárak típusa szabja meg, hanem a könyvtárakon belül végzett munka típusa is.